

Isabel Allende

Violeta

Vertaald uit het Spaans door Rikkie Degenaar

UITGEVERIJ
XL
DEVENTER

Voor Nicolás en Lori,
steunpilaren van mijn oude dag

Tell me, what is it you plan to do
With your one wild and precious life?

Zeg me, wat ben je van plan te doen
met je enige, wilde, kostbare leven?

MARY OLIVER
The Summer Day

Lieve Camilo,

De bedoeling van deze bladzijden is jou een getuigenis na te laten, omdat ik denk dat in een verre toekomst, wanneer je oud bent en aan mij denkt, je geheugen je in de steek zal laten, want je bent nogal verstrooid en die tekortkoming verergert met het ouder worden. Mijn leven is het waard verteld te worden, niet zozeer vanwege mijn deugden als wel om mijn zonden, en van veel van die zonden heb jij geen idee. Hier vertel ik ze je. Je zult zien dat mijn leven een roman is. Jij bent de hoeder van mijn brieven, waarin mijn hele bestaan is opgetekend, behalve die paar zonden die ik net noemde, maar je moet de belofte nakomen ze te verbranden wanneer ik dood ben, want ze zijn sentimenteel en vaak hatelijk. Dit resumé is een vervanging van die opgeklopte correspondentie.

Ik hou meer van je dan van wie ook in deze wereld,

Violeta
Santa Clara, september 2020

DEEL EEN

De ballingschap
(1920-1940)

1

Ik kwam ter wereld op een stormachtige vrijdag in 1920, het jaar van de epidemie. De middag van mijn geboorte was de elektriciteit afgesneden, zoals gewoonlijk bij noodweer, en hadden ze de kaarsen en de olielampen aangestoken die ze altijd bij de hand hielden voor dergelijke noodgevallen. María Gracia, mijn moeder, voelde de weeën, haar welbekend want ze had vijf zoons gebaard, en ze gaf zich over aan het lijden, erin berustend opnieuw van een jongen te bevallen met de hulp van haar zussen, die haar in die moeilijke momenten al vaker hadden bijgestaan en niet uit hun evenwicht te brengen waren. De huisarts was al weken continu aan het werk in een van de veldhospitalen en het leek ze nogal onbeschaamd om hem te laten komen voor zoiets prozaïsch als een bevalling. Bij vorige gelegenheden hadden ze kunnen rekenen op een vroedvrouw, altijd dezelfde, maar die was een van de eerste slachtoffers van de griep geweest en ze kenden geen andere.

Mijn moeder had het gevoel zo'n beetje haar hele volwassen leven zwanger te zijn geweest, herstellend van een bevalling of van een miskraam. Haar oudste zoon, José Antonio, was al zestien, daar was ze zeker van – want hij was geboren in het jaar van een van onze zwaarste aardbevingen, die het halve

land in puin had achtergelaten en duizenden doden had geëist – maar de leeftijd van de andere kinderen kon ze zich niet precies herinneren, noch het aantal zwangerschappen dat was misgelopen. Na elke miskraam was ze maandenlang tot niets in staat en na elke bevalling was ze lange tijd uitgeput en somber. Voor haar trouwen was ze de mooiste debutante van de hoofdstad geweest, heel slank, met een onvergetelijk gezicht met groene ogen en een doorschijnende huid, maar de excessen van het moederschap hadden haar lichaam misvormd en haar geest uitgeput.

In theorie hield ze van haar kinderen, maar in de praktijk hield ze hen maar liever op een comfortabele afstand, omdat de energie van die bende jongens een enorme verstoring teweegbracht in haar kleine vrouwelijke koninkrijk. Ooit bekende ze haar biechtvader dat ze gedoemd was om jongens te baren, als een vervloeking van de duivel. Als penitentie moest ze twee volle jaren dagelijks de rozenkrans bidden en een aanzienlijke schenking doen voor het herstel van de kerk. Haar man verbood haar nog te gaan biechten.

Onder het toezicht van mijn tante Pilar klom Torito, het manusje-van-alles, op een trapleer en bond de touwen die voor deze gelegenheden in een kast werden bewaard, vast aan de twee stalen haken die hij zelf aan het plafond had bevestigd. Mijn moeder, in nachtpon, op haar knieën, hing met beide

handen aan die touwen en perste, voor haar gevoel een eeuwigheid, intussen vloekend als een ketter terwijl er normaal geen onvertogen woord over haar lippen kwam. Mijn tante Pía, voorovergebogen tussen haar benen, stond klaar om de pasgeborene op te vangen voordat die de grond zou raken. Ze had de aftreksels van brandnetel, averuit en wijnruit voor na de bevalling klaargezet. Het lawaai van de storm, die de luiken geselde en stukken van het dak rukte, overstemde het gejammer en de lange, laatste schreeuw toen eerst het hoofd verscheen en direct daarna het lijfje dat, onder het slijm en het bloed, tussen de handen van mijn tante door glipte en hard op de houten vloer terecht kwam.

‘Wat ben je onhandig, Pía!’ riep Pilar uit, terwijl ze me aan een voet omhoogtilde. ‘Het is een meisje!’ voegde ze er verrast aan toe.

‘Dat kan niet waar zijn, kijk nog eens goed,’ mompelde mijn moeder, uitgeput.

‘Het is echt zo, zus, er zit geen piemeltje aan,’ antwoordde de ander.

Die avond kwam mijn vader laat thuis, nadat hij op de herensociëteit, de Club de la Unión, had gedineerd en verschillende potjes *brisca* had gespeeld, en hij ging direct door naar zijn kamer om zich te verkleden en zich in te wrijven met alcohol alvorens

de familie te begroeten. Hij vroeg een glas cognac aan het aanwezige dienstmeisje, dat niet op het idee kwam om hem het nieuws te vertellen omdat ze niet gewend was met de patrón te praten, en ging zijn vrouw begroeten. De roestgeur van het bloed kondigde hem de gebeurtenis al aan voordat hij de kamer in ging. Hij trof mijn moeder rustend in bed aan, blozend, haar haren nog nat van het zweet, in een schone nachtop. De touwen aan het plafond en de emmers met vieze lappen waren al weggehaald. ‘Waarom ben ik niet gewaarschuwd!’ riep hij uit nadat hij zijn vrouw een kus op haar voorhoofd had gegeven.

‘Hoe hadden we dat kunnen doen? De chauffeur was met jou mee en met deze storm kon geen van ons lopend naar buiten, als die gewapende kerels van jou ons al door hadden laten gaan,’ antwoordde Pilar op weinig vriendelijke toon.

‘Het is een meisje, Arsenio. Eindelijk heb je een dochter,’ kwam Pía tussenbeide, terwijl ze hem het bundeltje toonde dat ze in haar armen droeg.

‘De Heer zij gezegend!’ mompelde mijn vader, maar zijn glimlach verdween toen hij het wezen zag dat tevoorschijn kwam tussen de plooiën van de omslagdoek. ‘Ze heeft een bult op haar voorhoofd!’

‘Maak je geen zorgen. Sommige kinderen worden zo geboren en dat trekt met een paar dagen bij. Het is

een teken van intelligentie,' verzon Pilar ter plekke om niet te hoeven vertellen dat zijn dochter op haar hoofd in het leven was geland.

'Hoe gaan jullie haar noemen?' vroeg Pía.

'Violeta,' zei mijn moeder vastbesloten, zonder haar man de kans te geven tussenbeide te komen.

Het is de beroemde naam van de overgrootmoeder aan moederskant die het schild borduurde op de eerste vlag van de onafhankelijke staat, aan het begin van de negentiende eeuw.

De pandemie had mijn familie niet bij verrassing overvallen. Zodra het bericht rondging over de stervenden die zich voortsleepten in de straten van de havenstad en het alarmerende aantal blauwe lijken in het mortuarium, nam mijn vader, Arsenio del Valle, aan dat de epidemie de hoofdstad in een paar dagen zou bereiken en hij verloor zijn kalmte niet, want hij was er klaar voor. Hij had zich op die mogelijkheid voorbereid met de voortvarendheid waarmee hij alles aanpakte en die hem van pas was gekomen bij zijn zaken en hem veel geld had laten verdienen. Hij was de enige van zijn broers die op weg was het prestige terug te winnen dat mijn rijke overgrootvader had genoten en dat mijn opa had geerfd maar in de loop van de jaren was kwijtgeraakt omdat hij te veel kinderen kreeg en eerlijk was. Van